

Allahverdi Eminov,
ədəbiyyatşünas, yazıçı,
pedaqoq

Mən desəm ki, hər gün poeziya yarpaqlarını oxuyuram - inanar oxucular. Allahın hər min, milyon adamdan birinə qismət etdiyi şeir payıdır ki, içindən zənginləşsən və təzələnirsən. Başqa heç bir mənəvi-maddi hissiyyat, qüvvə heyrtlənmək imkanına malik olmur. Şeir ən incə hissələrin müğyanıdır və şıltaqlığıdır. Və ya poetik təkamüldür ki, etiraf edək: son 10-15 ildə poeziyaya gələn gənc şairlər cəsərlə bu "yükün" altına girmişlər. Poeziyaya belə hünərlə gələnlərdən biri də İntiqam Yaşardır.

Haşiyə çıxmağa haqqım o mənada çatır ki, İntiqam Yaşar Azərbaycan Universitetinin filologiya fakültəsində tələbəm olub, onunla bir qrupda oxuyan yazıçı Yeksər Cəfərli də. Mən onların daxili narahatlığını ilk günlərdən sezmışdim.

Bu gün mən İntiqam Yaşarın "Aydın yol" qəzetində (20.11.2015) bir səhifəlik şeirlərini oxuyanda bir neçə söz deməyi qərara aldım. Yeri gəlmişkən, bu qəzet barədə bir-iki kəlmə xoş söz deyərdim: öz orijinal dəsti-xətti, oxucuların izlədiyi "xəbərsiz" məqalələri, geniş informasiyaları, bitkin tərcümələri təqdim edən bir orqandır, habelə gənclərin ədəbi yaradıcılığına geniş yer vericisidir. Çün, qəzetdə istedadlı nəsl-nəcəbəti olan, fərdi yaradıcılığa sahib kəsilən simalar qəlbən çalışırlar, onlara bir qələmdaş kimi uğurlar arzulayıram.

İntiqam Yaşarın şeirləri haqqında konkret nəse deməyi özümə borc bilərəm. Şerti ümumiləşdirirəm, əlbəttə, bir oxucu olaraq. İntiqamın şeirlərində yığcamlıq var və bu poetik tərzdən o nəticəni çıxarmıyaq ki, fikir və poetik hövsələ baxımından deyirəm - yox. Şeirdə bu, mühüm məziyyətdir, şair predmetin uzaq sahəsini təxəyyülündə canlandırmağı bacarır - sadəcə təsvir etmir; bu isə poetik fantaziya-sı olan müəllifə qismətdir. Məsələn: "Pəncərədən darıxmaq" şeiri səkkiz misradır. Sərlövhe nəsrə xatırladır ilk baxışda və güman ki, hansısa şair poetik don geyindirirdi. Lakin İntiqam darıxmaq ovqatının həm əyaniliyini, həm də hissələri yaşıtdığını təsvir edir və insanın həsrətini yaxınlaşdırır.

Adam pəncərədən yaxşı darıxır,
Alın buz şüşədə, gözləri yolda.
Gedir gəlməyəni qarşılamağa,
Ümidlər ən sonda ölür hər halda.

Yolboyu geriye küsülü qalır.
Əlində məchulun hasilı qalır.
Hava boşluğundan asılı qalır,
Neçə ünvanlanmış "salam-sağ ol" da.

Ümumiyyətlə, naşılar - poetik təxəyyülü "kiçik" olanlar doğrayıb ya misraları şişirdədi, ya da bəndləri acı bağırsığaşağı yığışdırı bilməzdi. Amma İntiqam bu yığcamlıqda fikirləşməyə əsas verir. "Pəncərə" ilə "darıxmaq" təzad yaradır. Pəncərədən baxanda hansısa əzizimizin gəlişini gözləyirik; bu ovqatla ayrılıq da yox deyil, necə ki, ümidlərdən əlimizi üzürük, son - hər bir məxluqun sonu ölümdür!

Müəllif bu yığcamlıqda hətta riyazi anlayışlara da söykənir və "məchulla" "hasilin" nəticəsi fikri ödəmiş olur! Və İntiqam bu yığcam məntiqdə bəşəri həqiqətləri xatırladır:

"Daha o şəhər də mənə ögeydi"...

Şairin darıxan, qərubsəyən əhvalının assosiativ ifadəsidir, amma insanın bu dünyada, konkret yaşadığı bir məkanda axtarır tapmaq ümidinin boşluğudur.

Mən bu şeiri oxuyanda, düzü, özüm də qərubsədim. İntiqamın oturduğu son cərgəni və solundakı laylı pəncərəni xatırladım. Arabir məşğələ saatlarında tələbələrin yorğunluğunu səngitmək üçün xahişimlə şeir söyləyirdi. Onlardan sonra həmin auditoriyada "tarixçi" tələbələrə dərs deməli oldum. Və xəyal məni apardı, qərubsədim. Necə ki, İntiqam sanki qabaqcadan mənim yaşadığım hissələri duymuşdu:

Daha o şəhər də mənə ögeydi,
Daha o şəhərdə kimim var mənim?
Bircə Xəzəridə qərç olub itmış,
Sahildə ümitsiz gənim var mənim.

Mən bir müəllim kimi ümidimi itirməmişəm, o auditoriyada sanki İntiqam Yaşarı haçansa görəcəyimə inanmışdım, qoymamışdım ürəyim xifət etsin. Bəli, mən deyəsən yanılmamışam axı:

Ömür yuxusundan dərhal ayılar,
Adam ümidindən yıxıldığı an.
Dünyanın hər şeyi heç nə sayılar,
Köksündə ürəyin sıxıldığı an.

İkincisi, obrazlılıqdır, obrazlı fikri ifadə etməkdir. Şeirin poetik damarındır, -desəm yanılmamam. Poeziya sənətində

obrazlılıq o şairlərə xasdır - obrazlı düşünür. Şair bu poetik dəyəri ona görə verir - fikri anlaşıqlı olmaqdan əlavə bədii obrazlıqda ifadəsini tapsın, yalnız maddi vasitələrin (səs, material, rəng və s.) öhdəsinə buraxılmasını - təcəssüm etsin. İntiqamın üstünlüyü ondadır ki, obrazlılığı bütövləşdirir və ən az dörd misranı mənənin deyimində birləşdirir.

Bu adam bir vaxtlar sənə sığındı,
Bu adam bir vaxtlar dağ bildi səni.
Bu adam bir vaxtlar tək sənə baxdı,
Bu adam bir vaxtlar haqq bildi səni.

Şairin poetik fikri obrazlı təsvirə sığışanda gerçəklik şairin təxəyyülündə "paltarını" dəyişir və fantaziya ağıllı təyinatlı xassəsi kimi çıxış edir.

Ölüm qoxusu çöküb,
Bu gecənin üstünə
Bu dalanın üstünə,
Bu gecənin üstünə,
Gəlsəm, necə gəlim mən,
Dönüb heçə gəlim mən?
Görən, necə gəlim mən-
Bir gecənin üstünə?

Şeirdə obrazlı fikrin iki xəsəyə malik olması şairin obrazlı qavrayışından irəli gəlir, gerçəkliyin "çevrilməsini" özge biçimdə - donda oxucuya çatdırır.

Digər bir şeirində İntiqam predmetin (eşyanın) obrazlılığını fikrin bütöv ifadəsində verir:

Əlindən bərk-bərk yapışıb
Daşmışam yandırmaqçün.
Saçlarımda gəzdirmişəm
Həyata inandırmaqçün.
Yandıqca incə əllərin,
Öz başıma dağ bilmişəm.

Eh, çox qərübə adamam,
Sanki heç nə görməmişəm.
O qədər fikirliyəm ki,
Öz fərqiymə varmamışam.
Öz əlim də yanıb gedib,
Onu da bayaq bilmişəm.

Şeir tamam - ifrata varmadan deyərdim - obrazlı fikrin

obrazlılığı üzərində qurulmuşdur. Şair poetik ovqatın axarına düşüb oxucu hissələrinin müəyyən hədlərini gözləməyə bilirdi, lakin o, oxucu qavrayışının həddini hesablamışdır, ifratçılığa yol verməmişdir - yığcamlığı nəzərdən qaçırmamışdır.

Üçüncüsü, şeirin predmetində xatirə (sevgi) motivlərinin hərərətidir, amma İntiqam Yaşarda fərdi üslubda "sənsiz heçəm", "amandır, qaçma məndən", "gecələr gözümə yuxu getmir" və s. ənənəvi sızıltılar yoxdur, sevgidə də şair Məni - vüqarlı olmalıdır - baxış var. İnsan kamilləşdikcə sevgi-məhəbbət anlamına intellektual deməzdim - düşüncə pəncərəsindən baxmalıdır. "Bircə məni unutsan" şeirində bu ənənəyə yaxşı mənada bir laqeydlilik də var və şair Məni Məhəbbət Məmindən özünü toxtaq tutur.

Bircə məni unutsan,
Hamını unudacaqsan.
Məni kim unudardı
Gülüm, nə yaxşı varsan.
Heç utanıb eləmə,
Unut cəsərlət ilə.
Sıradan dərd olmasın
Belə, qiyamət elə...

Bu baxımdan İntiqam birbaşa həsr etdiyi subyektdə - qıza da məsafədən baxır. Maraqlıdır ki, "yuxusuna qonaq gələn qızı" unutmamışdır. Bu unutmamlıq soyuqluq və laqeydlilik deyil: yuxuya sevgili adam gəlirsə, etirafa ehtiyac qalmır. Çün:

Bulaq kimi qaynar olan,
Gözünü unutduğum qız-

bu etirafda şairi anlayırıq.
Öz bildiyini sayanda,
Dərd üstünə əl qoyanda,
Dünyadan cana doyanda,
Dərdini ovutduğum qız.

Və daha bir lirik ricət, amma qeyri eqoizmdən uzaq hissin ifadəsi:

Rast gəldim neçə birinə,
Bağlandım qəm zəncirinə,
Öz-özümün xatirinə
Həyatdan soyutduğum qız.

Gənc şairdə, onun cəsərlətli addımında poetik təzad çox böyük ümidlər verir; bu isə orijinal istedadın qismətidir və əsil poeziyanın mahiyyətini əks etdirir; burada şair sanki oxucusu ilə rəqabətə girir və onun gözləmədiyi ənənəni poetikləşdirir ki, lirik həyəcan, qərüb intizar, hissi yoluxma... bir kuzədən digərinə tökülən

su kimidir, yanan ürəyi soyudur.

Poetik təzad bu rakursdan baxmalıyıq. "Bəlkə də" şeirində şair oxucusu ilə aforik söyləmədə danışır, özəl hissələrini bölüşür və birdən daxilində, təxəyyülündə tutduğunu açıqlayır:

Hədəfə dəyməyəndə,
Atılan mərmilərin
Qəlbə sınımasın deyə,
Vurulmamış hədəflərin yerinə
Ürəyimiz vurulmaqçün yaranıb-
fəlsəfi ümumiləşdirmə.

Yaxud "Evdə yoxam", "Bir az qopaq bu şəhərdən", "Dünənələr" şeirlərində təzadlar-ovqatın gizlinləri oxucunu mübhəm "gizlinlərə" kökləyir. Bu nümunələr poeziyaya xas atributları ustalıqla işığa tutur.

"Evdə yoxam" fikirlə əhvalın təzadları üzərində yazılmışdır. Şairi axtaran və qavranılan nəsnə:

Qapını döyən ayrılıq-
Evdə yoxam, evdə yoxam.
Qonağam dəyən ayrılıq-
Evdə yoxam, evdə yoxam.

Gördüyüm mənə çoxdumu,
Xoş günüm iti oxdumu,
Döyməyə qapı yoxdumu,
Evdə yoxam, evdə yoxam.

Sənə kim dedi gündə gəl,
Ömür bitəndə-sonda gəl,
Haçan çağırısam, onda gəl,
Evdə yoxam, evdə yoxam...

İntiqam Yaşarın sosial səciyyəli şeirlərində də fikir dərinliyi, susqun düşüncələr, sevgi ritmləri ponaramda işıqlı və səslidir, polifonik ruhludur, yeri gələndə "Mən nə üçün gəldim Dünyaya" bəşəri suala cavab verməyə çalışır. Təbii hesab etdiyim kədərə də laqeyd qalmır-yoxsa yaxşı, şeədevr şeirlər yazıla bilməz əsla.

İntiqam Yaşarın şeirləri haqda nikbin danışmağa haqqım çatır - bu şeirlərdən savayı digər mətbu orqanlarında (xüsusilə, "Ədəbiyyat qəzeti"ndə) da kamil vəznli və ovqatlı şeirlərini oxumuşam, yaxşı haldır ki, gənc şairdə poeziyaya məsul münasibəti var. Bu bütövlük də şeirə məxsuslardır. Obrazlı düşünmək; zəngin təxəyyülə malik olmaq; abstraktılıqdan qaçmaq; xatirələri hissi dona bükmək; istedadına qarşı məsuliyyətlik. Bu keyfiyyətlərdir ki, gənc şairin şeirləri oxucusuna təsir edir - mən də istisna olmadım.